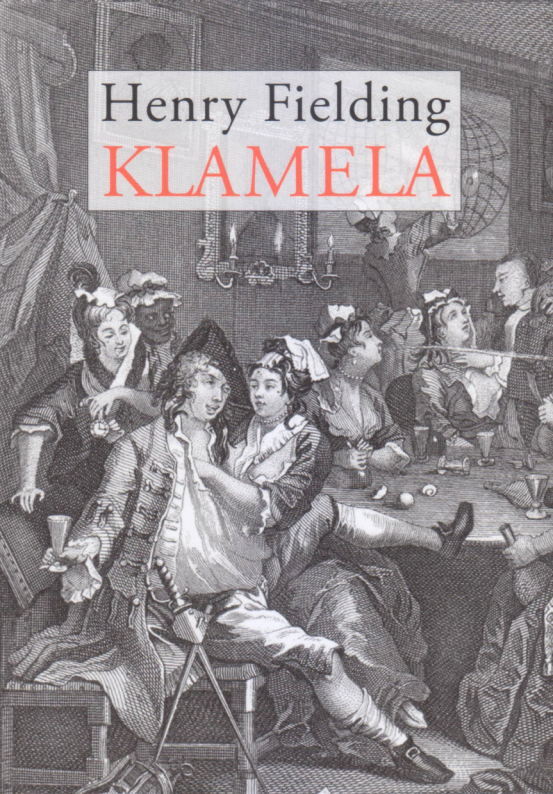

Henry Fielding

KLAMELA

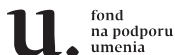
VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV

Henry Fielding

KLAMELA

Henry Fielding: Shamela, Oxford University Press, Oxford 1999
Translation © 2019 Marián Gazdík
Cover design © 2019 Ľubica Končeková
Slovak edition © 2019 Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>

Vydanie knihy finančne podporil Fond na podporu umenia

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV,
spol. s r. o.

Henry Fielding: Klamela
Z anglického originálu Henry Fielding: Shamela, Oxford University Press, Oxford 1999
preložil Marián Gazdík
Jazyková redakcia Oľga Kudláčová
Úvod napísal a poznámky pod čiarou zostavil Thomas Keymer
Použité citáty: Horatius, Quintus Flaccus: O umení básnickom, Satiry a Listy,
List I. 1. preložil Ignác Šafár, Tatran, Bratislava 1986
Obálku s použitím fragmentu grafiky Williama Hogartha navrhla Ľubica Končeková
Grafická úprava a sadzba Ľubica Končeková
Tlač P + M, s. r. o., Turany
Prvé vydanie
Vytlačené na Slovensku

ISBN 978-80-8202-079-6

Henry Fielding

KLAMELA

A N
A P O L O G Y
F O R T H E
L I F E
O F

Mrs. SHAMELA ANDREWS.

In which, the many notorious FALSHOODS and
MISREPRESENTATIONS of a Book called

P A M E L A,

Are exposed and refuted; and all the matchless
ARTS of that young Politician, set in a true and
just Light.

Together with

A full Account of all that passed between her
and Parson *Arthur Williams*; whose Character
is represented in a manner something different
from what he bears in *PAMELA*. The
whole being exact Copies of authentick Papers
delivered to the Editor.

Necessary to be had in all FAMILIES.

By Mr. *CONNRY KEYBER*.

L O N D O N:

Printed for A. DODD, at the *Peacock*, without *Temple-bar*
M. DCC. XLJ.

Úvod^{1,2}

Len pár veľkých románov kritika tak rýchlo a prepracovane zvožila ako Richardsonovu *Pamelu*, bezprostredný objekt satiry *Klamely* a východiskový bod pre Fieldingovho *Josepha Andrews*a. A predsa len málo románov dosiahlo taký pôsobivý okamžitý úspech. *Pamelu* vydali šiesteho novembra 1740 a pri jej druhom vydaní štrnásteho februára 1741 sa jej autor-tlačiar mohol chvastať *veľkým nákladom, ktorý sa vypredal za menej ako tri mesiace*.³ Do konca roka stihol ešte tri ďalšie vydania a pokračovanie v podobe celého románu. Fielding na to zareagoval s porovnateľnou rýchlosťou: „otrasný pamflet Klamela“ (za čo to považoval anonymný obdivovateľ *Pamely*) vyšiel druhého apríla 1741 a *Joseph Andrews* („náznyky a mená sú prebraté z toho príbehu s oplzlým a malicherným rozšíre-

¹ V rámci Úvodu (Introduction) k vydaniu diel Henryho Fieldinga *Joseph Andrews* a *Shamela* (*Klamela*) uvádzame len časti spoločné pre obe diela a časť venovanú preloženému dielu *Klamela*. Z pochopiteľných dôvodov sme vynechali časť venovanú prvému z románov, ktorá je pre prezentovaný román nepodstatná. Taktiež uvádzame názvy citovaných diel v poznámkach v origináli, čo je prax opakovaná aj v poznámkach k samotnému prekladu diela. Veríme, že čitatelia pochopia dôvody, ktoré nás k tomu vedú, a v prípade záujmu si spomínané diela nájdu. Pozn. prekl.

² Pokiaľ sa v poznámkach nižšie neuvádza inak, biografické a iné kontextové informácie sú použité z diela Martina C. Battestina a Ruthe R. Battestinovej *Henry Fielding: A Life* (Londýn, Routledge 1989), časti 2 a 3, a z diela T. C. Duncana Eavesa a Bena D. Kimpela *Samuel Richardson: A Biography* (Oxford: Clarendon Press, 1971), kap. 7.

³ Pozri nižšie: Dodatok II, s. 114.

ním“, ako sa na to sťažoval sám Richardson) vyšiel dvadsiateho druhého februára 1742.⁴

Tradičné tvrdenia, že *Pamela* je prvý skutočný román (alebo inak pôvodný bestseller), sú teraz vyvážené plnším obrazom, aký máme o existujúcich trendoch tak v naratívnych technikách, ako aj v tom, ako sa literatúra stala komerčným tovarom v desaťročiach predchádzajúcich *Pamele*. A predsa obe tieto kedysi bežné tvrdenia majú veľa čo povedať o význame a vplyve diela, ktoré tak silne zaujalo Fieldingovu predstavivosť v tomto roku, kľúčovom pre jeho literárny vývin. Je štruktúrované ako séria listov od samotnej hrdinky, na pozadí ktorých sa odvíja dej. Zdá sa, že forma v podobe listov ponúka intímny prístup do klesajúceho a narastajúceho toku jej vedomia, neobmedzovaného retrospektívou s účinkami vzdalovania alebo splošťovania. Richardson neskôr nazval túto techniku „písanie k danej chvíli“⁵ a táto fráza obsahuje jeho dve súvisiace vlastnosti: nielen schopnosť zachytávať prúd vedomia v priebehu času, ale aj konkrétnejšie jeho dramatickú synchronizáciu rozprávania a krízy zameranú predovšetkým na bezprostredný psychologický vplyv „chvíľ“ v zmysle bodov obratu alebo kritických okamihov.⁶ Potenciálne vplyvy vzrušenia a napätia, zvýšené prerušovanou povahou naratívnej formy, sa mohli plne využiť pri dejovej línii, ktorá sa zameriava na zvädzanie, únos a uväznenie, a predsa sa tieto viac-menej ne-

⁴ „Philaretus“ Richardsonovi, 22. júna 1741, Victoria & Albert Museum Forster MSS, XVI, i, fo. 51, Richardson pre Lady Bradshaighovú, cca november 1749, *Selected Letters of Samuel Richardson*, ed. John Carroll (Oxford: Clarendon Press, 1964), s. 133.

⁵ Richardson pre Lady Bradshaighovú, 14. februára 1754, *Selected Letters*, s. 289.

⁶ Oxford English Dictionary – Oxfordský slovník angličtiny, pozri heslo „moment“ (s. 7).

zákonné pôžitky mohli vysvetliť zložitými didaktickými nárokmi a náboženskými glosami, ktorými je text prešpikovaný. Keď sa k tejto zmesi pridá lákavo pokorné postavenie Richardsonovej hrdinky (nie je aristokratka ani princezná z tradičnej romancy, ale sedliakova dcéra v službe v domácnosti, opisujúca ľudovým spôsobom bežný pracovný deň), opojná fantázia povýšenia z handier do brokátu a zázračná odmena, ktorú tento príbeh ponúka, potom si silu účinku *Pamely* nemožno nevšimnúť.

Ani jedna z črt románu nebola úplne nová, ale ich opojná kombinácia pôsobila revolučne. Vzrušená reakcia verejnosti je už známy príbeh. *Pamela*, obrovsky nafúknutá v novinách *Weekly Miscellany* a kontroverzne podporovaná z kazateľnice v Kostole sv. Spasiteľa v Southwarku, búrlivo ovládla celý národ. V meste Bath Alexander Pope a budúci patrón Fieldinga Ralph Allen vyjadrovali „veľký obdiv“ a londýnsky *Gentleman's Magazine* nevidel nijaký zmysel v tom, aby uverejňoval „niekoľké chvály“, ktoré román čoskoro dostal, keďže „čoskoro sa považovalo za znak nedostatku zvedavosti, keď niekto nečítal *Pamelu*, podobne ako keby nevidel francúzske a talianske tančičky.“⁷ Ešte senzačnejšie príbehy čítania sa odohrávali na iných miestach. Keď vyšla časť o svadbe *Pamely* v diele vychádzajúcom na pokračovanie, v Prestone čitatelia údajne zvonili na kostolných zvonoch a na ich špicaté vežičky vyvesili vlajku a v Essexu našli sedemročného Harryho Campbella (azda najmladšieho z *fanišikov Pamely*, ako napísal Aaron Hill), ako sa chveje v kľčoch pri počúvaní hlasného čítania

⁷ James Leake Richardsonovi, cca február 1741, *The Correspondence of Samuel Richardson*, ed. Anna Laetitia Barbauld, 6 vols. (1804), i, s. lix, *Gentleman's Magazine*, II (január 1741), s. 56.

o jej samovražedných myšlienkach.⁸ Keď sa dielo začalo na módnjej vlne rozširovať, povstala armáda podnikavých oportunistov a perohryzov na voľnej nohe s úmyslom niečo z toho vyťažiť. Richardson sa neskôr ponosoval, že jeho román „splodil nemenej ako šestnásť diel, ako boli poznámky, imitácie, predaj tohto príbehu za drobné, pirátske diela atď.,⁹ a urýchlene ho preložili do každého predstaviteľného média. Objavili sa vytlačené diela aj hry, baladická opera a hrdinská báseň a dokonca aj (ak sa dá veriť dochovaným novinovým reklamám) prekvitajúci obchod v módnych salónoch a v brakových doplnkových verejných predstaveniach: „nový vejár predstavujúci hlavné dobrodružstvá jej života v službe, láske a manželstve“, „zvláštne voskové figuríny zobrazujúce život tej šťastnej slúžky odvtedy, ako ju pani najala, až po jej manželstvo“.¹⁰

⁸ *Thraliana: The Diary of Mrs Hester Lynch Thrale 1776 – 1809*, ed. Katherine C. Balderston, 2 vols. (Oxford: Clarendon Press, 1942), i. 145 (a k ostatným podobným historkám pozri A. D. McKillop, „Wedding Bells for Pamela“, *Philological Quarterly*, 28 (1949), 323-5), Dodatok II, s. 129-130.

⁹ Nedatovaná poznámka v rukopise Forster MSS, XVI, i, fo. 56, pozri tiež fo 78.

¹⁰ Daily Advertiser, 28. apríl 1741 a 8. august 1745, citoval Bernard Kreisman, *Pamela-Shamela* (Lincoln: University of Nebraska Press, 1960), s. 4-5.

Klamela

Fielding nebol len najostrejší satirický kritik módnjej vlny *Pamely*, ale aj jej najpodivuhodnejší hráč, ktorý začal kontroverznú tlačovú kampaň svojou *Klamelou* a dômyselne triumfoval medzi podvrhnutými pokračovaniami, aké neskôr zaplavili trh, s *Josephom Andrewsom* (čo má byť príbeh Pamelinho brata). To staršie z oboch diel vyšlo v priebehu siedmich týždňov od rozšíreného druhého vydania *Pamely* (čo bol ich konkrétny cieľ v niektorých bodoch) a tri týždne pred vyjdením najstaršieho z ostatných textov anti-*Pamely*, anonymného diela *Pokarhaná Pamela* (*Pamela Censured*). V jeho centre stojí fraške podobná dynamická burleska hrdinkinho rozprávania verná základnému náčrtu Richardsonovej zápletky, ktorá však smiešne prevrátila jej ústrednú premisu. Takže Richardsonov sexuálny predátor pán B. sa stáva skroteným a poddajným statkárom Boobym, zatiaľ čo skutočným predátorom sa stáva samotná Klamela. Tá už nie je úctyhodný príklad Richardsona, ale falošný vzor, ktorý intriguje a podvádza, až dosiahne postavenie a bohatstvo tým, že privedie svojho pána k tomu, aby si ju vzal. Avšak ešte ničivejšie než toto virtuózne zobrazenie podvratného opätovného prečítania je Fieldingovo brilantné parodické zosmiešnenie zložito prepracovaného reklamného aparátu *Pamely* v *Klamele* rámcujúceho materiálu venovaní, propagačných materiálov a komentárov v listoch (znovu vytlačeného v súčasnom vydaní ako Dodatok II.). Zdá